

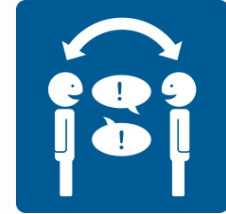
Vaikeavammaisen asiakkaan kanssa työskentely

Lähtökohtia

- Tavoitteena asiakkaan osallisuuden lisääminen.
- Asiakkaan kokemusmaailmaa tulee rikastuttaa tarjoamalla riittävästi elämyksiä ja kokemuksia.
- Konkreettisten kokemusten ja kokeilun kautta asiakkaalle itselleen ja hänen läheisilleen syntyy käsitys siitä
 - ▶ mistä hän pitää ja mistä ei
 - ▶ mitä hyvä elämä hänen kohdallaan tarkoittaa.
- On tärkeää seurata ja havainnoida asiakkaan reaktioita eli ”vastauksia” ja yrittää tulkita niitä hänen näkökulmastaan.

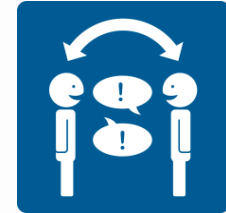
Vuorovaikutuksessa tärkeää

- Yhteyden löytäminen asiakkaaseen ja yhteyden ylläpitäminen.
- Asiakkaan saama kokemus toisen ihmisen läsnäolosta ja huomiosta.
- Asiakkaan tietoisuus siitä, kuinka pystyy kiinnittämään toisen ihmisen huomion itseensä.
- Vuorovaikutuskokemusten kautta voidaan vahvistaa asiakkaan halua ilmaista itseään ja aktivoida häntä ottamaan kontaktia ympäristöönsä.

Olemuskieli

- Varhaisen viestinnän keinot: ilmeet, eleet, äänneet, osoittaminen ja kehon kieli.
- Näillä keinoilla voi ilmaista tunteita, tarpeita tai tehdä yksinkertaisia valintoja.
- Useimmiten viestien tulkinta osuu automaattisesti oikeaan.
- Asiakkaan viestinnässä voi olla mukana myös paljon yksilöllisiä ominaispiirteitä, joita vain läheisimmät ymmärtävät.
 - ▶ tiedon jakaminen muille viestin merkityksestä
 - ▶ hyvänä apuna mm. kommunikaatiopassi
- Olemuskielellä viestittäessä molemmat osapuolet käyttävät näitä samoja varhaisen viestinnän keinoja.

Kohti tarkoituksellista viestintää

- Tarkoituksettomista viesteistä voi tulla tarkoituksellisia kun aloitteisiin vastataan toistuvasti ja niitä tulkitaan aktiivisesti (ylitulkinta).
- Tämä edellyttää ymmärrystä tietyn merkin, eleen, ilmeen ja sitä seuraavan tapahtuman yhteydestä.

Kommunikaation kohdentaminen

- ▶ Asiakkaan tulee ymmärtää, että viesti on kohdistettava suoraan toiselle ihmiselle, jotta se on kommunikointia.

Aloitteellisuus ja sinnikkyys

- ▶ On luotava riittävästi mahdollisuuksia asiakkaan aloitteisiin ja tuettava hänen sinnikkyytensä.

Tärkeitä ydintaitoja ovat kyllä-ei kysymyksiin vastaaminen, pyytäminen, odottaminen.

Tarkkaavuus

- Tarkkaavuus on ihmisen tiedonkäsittelyn mekanismi, joka suodattaa ylimääräisen tiedon pois ja mahdollistaa keskittymisen tilanteen kannalta olennaiseen tietoon.
- Valikoiva tarkkaavuus on edellytys mm. oppimiselle ja ongelmanratkaisulle, koska sen avulla ihminen säätelee ja valikoi, mitä informaatiota säilötään muistiin.
- Asiakkaan vaikeutena voi olla tarkkaavuuden suuntaaminen ja säätely tai tarkkaavuuden jakaminen.
- Jaettu tarkkaavuus tarkoittaa huomion kiinnittämistä samanaikaisesti samaan asiaan tai kohteeseen toisen henkilön kanssa.

Tarkkaavuus

- Kyky jakaa tarkkaavuutta on tärkeää vuorovaikutuksen kannalta.
- Tietoisuus, että asioita ja kokemuksia voi jakaa toisen ihmisen kanssa synnyttää vastavuoroisuuden tunteen.
- Asiakasta voi tukea suuntaamaan tarkkaavuuttaan valitsemalla tarkasteltavaksi häntä kiinnostavia asioita ja toimimalla hänen aloitteidensa mukaan.
- Karsi ympäristöstä häiritsevät ärsykkeet minimiin, koska jos on ongelmaa ärsykkeiden suodattamisessa, ei pysty keskittymään olennaiseen.

Aistien merkitys vuorovaikutuksessa

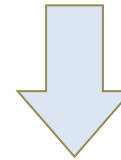
- Aisteja aktivoimalla voidaan herättää mielenkiinto ja motivaatio vuorovaikutukseen ja yhteiseen tekemiseen.
- Niiden avulla voidaan tukea myös asioiden ennakointia.
- Vuorovaikutuksen ja ymmärtämisen tukemisessa kannattaa käyttää hyväksi asiakkaan parhaiten toimivia aistialueita.
- Tehokkaimpia ovat selkeät, muusta ympäristöstä erottuvat aistikokemukset.
- On huomioitava mahdolliset aistipuutokset, aistien yli- tai aliherkkyudet, vaikeudet ymmärtää aistimuksia.
- Aistielämyksistä tulee vuorovaikutteisia ja aktivoivia vasta, kun tilanteessa toimitaan yhdessä.
- Syntyy kokemus, että voi vaikuttaa ympäristöönsä ja toisiin ihmisiin.

Saan
aistielämyksiä

Tulen tietoisemmaksi

- kehostani ja itsestäni
- toiminnastani
- ympäristöstäni

- Vaikutan ympäristööni ja toisiin ihmisiin omalla toiminnallani.
- Kommunikoin ja olen vuorovaikutuksessa.
- Teen valintoja.
- Opin uutta.

Vireystilan vaikutus

- Kulloinenkin tilanne ja oma mielentila vaikuttavat siihen, miten ihminen kokee aistimuksia.
- Väsyneenä sellaisetkin ärsykkeet, jotka tavallisesti koetaan miellyttävinä, voivat tuntua epämiellyttäviltä.
- Ympäristön ärsykeitä muokkaamalla omaa vireystilaa on mahdollista säädellä.
- Rentoutunut olotila saadaan aikaan rauhallista musiikkia kuuntelemalla, mutta virkistymiseen ja aktivointiin tarvitaan toisenlaisia ärsykeitä.

Vireystilan huomioiminen

- Vaikeimmin kehitysvammaisen ihmisen vireystila saattaa vaihdella suuresti päivän mittaan ja tilanteesta toiseen.
- On tärkeää havainnoida, millaiset aistimukset tukevat hänen tarkkaavaisuuttaan ja keskittymistään, mitkä aistimukset puolestaan auttavat häntä aktivoitumaan tai rauhoittumaan.
- Esimerkiksi vireystilan nostaminen erilaisin aistiärsytyksin tai levottomuuden vähentäminen koskettamalla tai silittelyllä.

Lähteet:

- Toimimalla osallisuuteen -esite, <http://papunet.net/yleis/fileadmin/muut/Esitteet/toimimallaosallisuuteen.pdf>
- Vuorovaikutus -kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Kaisa Launonen, 2007
- Kommunikaation kolmio ja kulmakivet. Emilia Nivarpää-Hukki, Hannele Tanskanen ja Sanna Tarpila, 2012
- Kuvat: Map- ja Tuepa-projektien kuvapankit